

Област Стара Загора

▶ Население (2019)	313 396
▶ Територия (кв.км)	5151,1
▶ Брой на населените места	206
▶ Дял на населението в градовете (%)	72,4

Област Стара Загора е на второ място в страната след столицата по произведен БВП на човек от населението и на трето място по размер на средните заплати. Индикаторите за бедност са близки до средните за страната. През 2019 г. безработица в областта почти отсъства, а заетостта е сред най-високите в страната. Това обаче не води до преодоляване на съществуващите дефицити в образователната структура на работната сила. Икономиката на Стара Загора е сред лидерите по стойност на произведената продукция и привлича относително голям обем инвестиции. Благодарение на магистрала „Тракия“ делът на първокласните пътища и магистралите е сравнително висок, но качеството на пътищата постепенно се влошава. Областта остава с местни данъци под средните за страната въпреки някои повишения. Самооценките на общинските администрации за предоставяните административни ус-

луги и за прозрачността на местната власт се влошават. Областта е с влошаващи се демографски показатели, като относително ниският отрицателен механичен прираст задържа броя на населението на сравнително постоянно ниво. Училищното образование постига резултати, сходни със средните за страната, като се наблюдава подобряване на съотношението между броя на учителите и на учениците. Системата на здравеопазване дава относително добър достъп до лекари, а заболяемостта в областта е ниска, но детската смъртност е притеснително висока. Съдебната система в Стара Загора е сред най-натоварените в страната, но въпреки това е с относително висока ефективност. Областта е с най-високите въглеродни емисии в страната, а количеството битови отпадъци расте. Сред проявите на културния живот най-голям интерес има към музеите.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Благодарение на разположения на територията ѝ енергиен комплекс създаваният в област Стара Загора БВП на човек от населението е вторият най-висок след този в столицата. През 2018 г. той достига 17,3 хил. лв./човек, но през последните години ръстът е относително бавен. Средната годишна брутна заплата достига 13,2 хил. лв. през 2018 г. след ръст от 32% в последните пет години, което отрежда на областта трето място в страната след столицата и област София.

Независимо от високото ниво на БВП и средни заплати доходите на домакинствата остават под средните за страната – след минимално подобрене в последните две години те достигат 5,6 хил. лв. средно на лице от домакинство за 2019 г. От гледна точка на индикаторите за бедност Стара Загора има почти идентични на средните за страната стойности – 23% от домакинствата в областта са под националната линия на бедност, а с материални лишения живеят 20%.

Пазар на труда

Безработицата в област Стара Загора е на изключително ниско ниво през 2019 г. Коефициентът безработицата сред населението на 15 и повече години спада от 11% през 2014 г. до 1,4% през 2019 г., което е най-ниска стойност след отчетената в София област. Заедно с ниската безработица пазарът на труда в областта се характеризира и с много висок коефициент на заетост на населението на възраст между 15 и 64 години – близо 75% при 70% средно за страната. Делът на работоспособното население с висше образование леко се повишава до 21% през 2019 г., но остава значително под средния за страната от 28%. Малко над средния обаче е делът на работната сила с основно и по-ниско образование – близо 19%, като в последните три години има постепенно влошаване на показателя. Коефициентът на демографско заместване на напускащите пазара на труда с новонавлизащи – съотношението на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години, е 69%, което е индикатор за бъдещо свиване на размера на работната сила.

Инвестиции и икономика

През 2018 г. произведената продукция в областта е относително висока – отчетените 25,2 хил. лв./човек от населението нареждат областта единствено след столицата, София област, Бургас и Пловдив. Преките чуждестранни инвестиции с натрупване към края на 2018 г. достигат 2937 евро/човек от населението и остават относително непроменени през изминалите пет години. Разходите за придобиване на ДМА постепенно нарастват и през 2018 г. достигат 2621 лв./човек.

Областта се представя по-слабо в усвояването на средства от европейските фондове, като за двата програми периода

до 15 юни 2020 г. са реализирани проекти за 1579 лв./човек от населението спрямо 1976 лв. средно за страната. В областта има сравнително малък брой предприятия и през 2018 г. те са 48 на 1000 души при 59 на 1000 средно за страната.

Инфраструктура

Тъй като през територията на областта преминава автомагистрала „Тракия“, делът на магистралите и първокласните пътища в общата пътна инфраструктура на областта е висок – 29% в сравнение с 19% средно за страната. През последните години обаче се наблюдава чувствително влошаване на качеството на пътната мрежа.

Гъстотата на пътната мрежа на Стара Загора е сходна със средната за страната – 17,5 км/100 кв.км от територията на областта, като се увеличава в последните години. Висока е и гъстотата на железопътната мрежа – 5,1 км/100 кв.км от територията на фона на 3,6 км средно за страната. През последните години се разширява достъпът до високоскоростен интернет, като през 2019 г. с такъв вече разполагат 78% от населението.

Местни данъци

За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниските размери на местните данъци през 2020 г. Точно на средното за страната ниво (1,51 лв./кВт) е данъкът върху превозните средства след отчитане на екологичния компонент. Данъкът за таксиметров превоз от средно 312 лв. годишно е много близо до законовия минимум и е сред най-ниските в страната вероятно заради липсата на такава услуга в повечето общини в областта. През 2020 г. има значително повишение в средния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица – до 1,55‰, но ставката остава далеч под средните за страната 2,01‰. От данъците, включени в оценката в тази категория, по-висок от средния за страната е единствено този върху търговията на дребно – 13,87 лв./кв.м търговска площ.

Администрация

През 2019 г. покритието на кадастралната карта в областта надхвърля 95% от територията ѝ. Самооценката на общините в Стара Загора за предоставяните електронни услуги обаче спада до средно 2,91 т. от възможни 5, а тази за административни услуги на „едно гише“ – до 2,56 т. Влошаване има и в средната оценка на ПДИ за активната прозрачност на общинските администрации, която от 71% през 2019 г. спада до 65% през 2020 г.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

В унисон с тенденцията на национално ниво естественият прираст на Стара Загора се влошава в последните години и спада до $-7,6\%$, с 1 пр.п. под средното за страната за 2019 г. Същевременно механичният прираст на областта се колебае около баланс между броя на заселилите се и изселилите се, като през 2019 г. стойността му е $-1,8\%$. Индикаторите за демографско заместване показват, че процесите на застаряване на населението в областта се ускоряват.

Стара Загора е относително урбанизирана с дял на градското население от 72%. Гъстотата на населението в градовете обаче намалява, като през 2019 г. е била 1482 души/кв.км в сравнение с 1666 души/кв.км десетилетие по-рано.

Образование ■■■■

Съотношението между броя на учителите и на учениците постепенно се подобрява, като броят на преподавателите на 1000 ученици нараства от 60 през 2015 г. до 87 през 2019 г. Областта е и сред лидерите по покритие на системата на училищно образование, като прогимназиалната фаза обхваща 91,4% от децата в съответната възрастова група. Въпреки тези благоприятни тенденции делът на второгодниците остава висок – 1,41% от всички ученици при 0,89% средно за страната. Повишава се и делът на учениците, напуснали образованието – 3,7% за 2019 г. при 2,9% средно за страната.

През повечето години постиженията на учениците в Стара Загора на зрелостните изпити са близки до средните за страната, като на лятната сесия на ДЗИ по БЕЛ през 2020 г. средната им оценка е 4,18 при 4,20 средно за страната. Малко под средния – 7,9%, е делът на слабите оценки. Подобрене се наблюдава и в резултатите на изпита след VII клас по математика, като учениците постигат средно 31,8 т., което обаче е все още по-ниско от средното за страната постижение от 36,3 т.

Здравеопазване ■■■■

През последните години в Стара Загора има влошаване по показателя за достъпа до общопрактикуващи лекари – 1485 души средно на лекар, но това съотношение все още е далеч по-благоприятно от средните за страната 1688 души на лекар. Индексът, оценяващ осигуреността с лекари специалисти, е малко по-неблагоприятен от средната за страната стойност. Областта е с относително добро покритие на здравната система, като за 2019 г. здравноосигурените са 90% от цялото ѝ население.

Леглата в многопрофилните болници в Стара Загора са относително малко – 498 на 100 хил. души от населението, под средните за страната 550, а показателят се колебае в

последните години. Областта има относително ниско натоварване на болничната помощ, като за лечение през МБАЛ за 2019 г. са преминали 189 на всеки 1000 души. Детската смъртност отбелязва рязко повишение през 2019 г. до 10,4%, което е втората най-висока стойност след отчетената в Сливен.

Ред и сигурност ■■■■

Съдът в Стара Загора е сред по-натоварените в страната. През 2019 г. наказателните съдии разглеждат по 11,2 дела средно месечно с тенденция към увеличаването им. Въпреки това бързината на правораздаване е подобна на средната за страната.

През последните години се наблюдава минимален спад в престъпността в областта, като престъпленията срещу личността и собствеността са намалели до 11,4 на 1000 души от населението през 2019 г. спрямо 12,6 през 2015 г. Подобрява се и разкриваемостта на този тип престъпления, като в последните години се движи между 53 и 55%.

Околна среда ■■■■

Заради въглищните топлоелектрически централи Стара Загора е областта с най-големи въглеродни емисии в страната – 3831 т/кв.км въглероден диоксид, или почти четири пъти повече от столицата. Ръст се наблюдава и в количеството битови отпадъци, което генерират жителите ѝ, което достига 412 кг/човек годишно за 2018 г. спрямо 296 кг само две години по-рано. Делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, се повишава до 86% през 2018 г. при 71% средно за страната.

Областта изостава в дела на населението в селища с обществена канализация – 72% спрямо 76% за България през 2018 г. От тези, които имат достъп до канализация, 62% са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води.

Култура ■■■■

Сред показателите за интензивността на културния живот най-висока стойност отчитат посещенията в музеите – 1060 посещения на 1000 души от населението през 2019 г. Над средните за страната са и посещенията в театрите – 459 на 1000 души спрямо 362 в страната като цяло. За сметка на това интересът към кината и библиотеките е по-скромен с 635 и 572 посещения на 1000 души за годината.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 550	17 273	n.a.	15 615
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5478	5478	5610	6013
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 248	13 190	n.a.	13 775
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	17,8	23,1	22,6
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,1	71,0	74,7	70,1
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	2,9	2,3	1,4	4,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	14,9	18,0	18,7	17,6
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,8	19,0	20,7	28,0
Произведена продукция (лв./човек)	23 892	25 207	n.a.	25 855
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2434	2621	n.a.	2750
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2829	2937	n.a.	3560
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	66,8	71,4	77,9	75,1
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,6	40,7	37,6	41,4
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,6	17,5	17,5	17,9
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	60,1	71,0	65,1	70,7
Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,0	-7,3	-7,6	-6,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-0,1	-1,2	-1,8	-0,3
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,01	4,06	4,18	4,20
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	28,0	30,9	31,8	36,3
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	73	81	87	89
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	91,1	92,9	91,4	86,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	89,3	90,0	88,8
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1368	1471	1485	1688
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,9	11,0	11,4	11,1
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	11,5	10,0	11,2	9,1
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	71,9	72,0	n.a.	76,2
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	405	412	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	85,0	86,3	n.a.	70,9
Посещения в кината на 1000 души от населението	677	596	635	659
Посещения в театрите на 1000 души от населението	384	426	459	362

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.